HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a doua)

14 octombrie 2021 *

„Recurs – Funcție publică – Procedură disciplinară – Statutul funcționarilor Uniunii Europene – Articolul 3 din anexa IX – Decizia C(2004) 1588 a Comisiei de stabilire a dispozițiilor generale de aplicare privind desfășurarea anchetelor administrative și a procedurilor disciplinare – Articolul 4 alineatul (4) – Anchetă administrativă – Audierea funcționarului în cauză – Mandat încredințat Oficiului de Investigație și de Disciplină al Comisiei (IDOC) pentru a efectua această audiere – Dreptul la apărare – Dreptul de a fi ascultat”

În cauza C-583/19 P,

având ca obiect un recurs formulat în temeiul articolului 56 din Statutul Curții de Justiție a Uniunii Europene, introdus la 30 iulie 2019,

Belén Bernaldo de Quirós, cu domiciliul în Bruxelles (Belgia), reprezentată de M. Casado García-Hirschfeld, avocate,

recurentă,

cealaltă parte din procedură fiind:

Comisia Europeană, reprezentată de B. Mongin și A.-C. Simon, în calitate de agenți,

pârâtă în primă instanță,

CURTEA (Camera a doua),

compusă din domnul A. Arabadjiev, președintele Camerei întâi, îndeplinind funcția de președinte al Camerei a doua, doamna I. Ziemele și domnii T. von Danwitz, P. G. Xuereb și A. Kumin (raportor), judecători,

avocat general: domnul P. Pikamäe,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,

* Limba de procedură: franceza.

pronunță prezenta

Hotărâre

1 Prin recursul formulat, doamna Belén Bernaldo de Quirós solicită anularea Hotărârii Tribunalului Uniunii Europene din 5 iunie 2019, Bernaldo de Quirós/Comisia (T-273/18, nepublicată, denumită în continuare „hotărârea atacată”, EU:T:2019:371), prin care acesta a respins acțiunea sa având ca obiect, pe de o parte, anularea deciziei Comisiei Europene din 6 iulie 2017 prin care i se aplică sancțiunea mustrării (denumită în continuare „decizia în litigiu”) și, în măsura în care este necesar, a deciziei din 31 ianuarie 2018 de respingere a reclamației sale introduse împotriva deciziei în litigiu, precum și, pe de altă parte, repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a acestor decizii.

Cadrul juridic

Statutul funcționarilor Uniunii Europene

2 Articolul 12 din Statutul funcționarilor Uniunii Europene, în versiunea aplicabilă litigiului (denumit în continuare „statutul”), prevede:

„Funcționarul se abține de la orice act și de la orice comportament care poate aduce atingere demnității funcției sale.”

3 Conform articolului 86 din acest statut:

„(1) Neîndeplinirea de către un funcționar sau de către un fost funcționar a obligațiilor ce îi revin în temeiul prezentului statut, cu intenție sau din neglijență, îl face pasibil de sancțiuni disciplinare.

(2) În cazul în care autorității împuternicite să facă numiri sau Oficiului European Antifraudă li se aduc la cunoștință elemente de probă privind eventualitatea neîndeplinirii obligațiilor în sensul alineatului (1), acestea pot deschide o anchetă administrativă pentru a verifica abaterea presupusă.

(3) Regulile, procedurile și sancțiunile disciplinare, precum și normele și procedurile care reglementează anchetele administrative sunt stabilite în anexa IX.”

4 Articolul 1 alineatul (1) din anexa IX la statut prevede:

„De îndată ce în cadrul unei anchete conduse de Oficiul European Antifraudă (OLAF) reiese că există posibilitatea implicării personale a unui funcționar sau a unui fost funcționar al unei instituții într-un caz, acest fapt este adus la cunoștința persoanei respective, cu condiția ca acest lucru să nu aducă atingere bunei desfășurări a anchetei. În orice caz, la încheierea anchetei nu pot fi formulate concluzii cu privire la un anumit funcționar fără ca acestuia să i se fi oferit posibilitatea de a-și prezenta observațiile referitor la faptele care îl privesc. În concluziile anchetei se face referire la aceste observații.”

5 Potrivit articolului 2 din această anexă:

„(1) Regulile definite la articolul 1 din prezenta anexă se aplică *mutatis mutandis* celorlalte anchete administrative efectuate de către autoritatea împuternicită să facă numiri.

(2) Autoritatea împuternicită să facă numiri aduce la cunoștința persoanei interesate încheierea anchetei și îi comunică concluziile raportului de anchetă, iar la cererea acesteia și sub rezerva protejării intereselor legitime ale terților, toate documentele care au legătură directă cu acuzațiile formulate împotriva sa.

(3) Autoritățile împuternicite să facă numiri ale fiecărei instituții adoptă norme generale de punere în aplicare a prezentului articol, în conformitate cu articolul 110 din statut."

6 Articolul 3 din anexa menționată prevede:

„Pe baza raportului de anchetă și după ce i-au fost comunicate funcționarului în cauză toate documentele aflate la dosar, precum și după audierea acestuia, autoritatea împuternicită să facă numiri poate:

(a) decide că toate acuzațiile formulate împotriva funcționarului în cauză sunt neîntemeiate, caz în care funcționarul este informat în scris cu privire la această decizie, sau

(b) decide, chiar în cazul neîndeplinirii sau al prezumției de neîndeplinire a obligațiilor, că este oportun să nu dispună nicio sancțiune disciplinară și, după caz, să adreseze funcționarului un avertisment sau

(c) în cazul neîndeplinirii obligațiilor, în conformitate cu articolul 86 din statut,
(i) decide inițierea procedurii disciplinare prevăzute la secțiunea 4 din prezenta anexă sau
(ii) decide inițierea procedurii disciplinare în fața comisiei de disciplină."

7 Articolul 22 alineatul (1) din aceeași anexă prevede:

„În urma audierii funcționarului, autoritatea împuternicită să facă numiri ia o decizie în conformitate cu articolele 9 și 10 din prezenta anexă, în termen de două luni de la primirea avizului comisiei. Această decizie trebuie să fie motivată."

DGA din 2004

8 În temeiul articolului 2 alineatul (3) din anexa IX la statut, Comisia a adoptat, la 28 aprilie 2004, Decizia C(2004) 1588 de stabilire a normelor generale de punere în aplicare privind desfășurarea anchetelor administrative și a procedurilor disciplinare, publicată în *Informații administrative* nr. 86-2004 din 30 iunie 2004 (denumite în continuare „DGA din 2004").

9 Articolul 2 alineatele (1) și (3) din DGA din 2004, referitor la atribuțiile și la funcțiile Oficiului de Investigație și de Disciplină al Comisiei (IDOC), prevede:

„(1) IDOC efectuează anchete administrative. În sensul prezentelor dispoziții, prin «anchetă administrativă» se înțelege orice acțiune desfășurată de funcționarul abilitat care urmărește stabilirea faptelor și, dacă este cazul, determinarea existenței unei încălcări a obligațiilor care trebuie respectate de către funcționarii Comisiei. […]

(3) IDOC desfășoară procedurile disciplinare pentru AIPN.”

10 Articolul 3 din DGA din 2004, intitulat „Norme privind exercitarea competențelor de anchetă administrativă”, prevede:

„(1) Directorul și ceilalți membri ai IDOC își exercită atribuțiile de anchetă administrativă în mod independent. Astfel, în exercitarea acestor competențe, ei nu solicită și nici nu primesc instrucțiuni. Aceștia au dreptul să își procure documentele, să solicite oricărei persoane care intră sub incidența statutului furnizarea unor informații și să efectueze controale la fața locului.

(2) Anchetele administrative se desfășoară în mod aprofundat, cu probe în acuzare și în apărare, și pentru o perioadă corespunzătoare împrejurărilor și complexității cazului.

(3) IDOC poate beneficia de sprijinul altor funcționari sau servicii specializate.”

11 Potrivit articolului 4 din DGA din 2004, intitulat „Deschiderea și desfășurarea anchetelor administrative”:

„(1) Ancheta administrativă este deschisă fie din inițiativa, fie la cererea unui director general și a unui șef de serviciu, de către [d]irectorul general al personalului și administrației, în acord cu [s]ecretarul general.

[…]

(3) Decizia de inițiere a unei anchete administrative îl desemnează pe directorul IDOC sau pe un alt funcționar [ca fiind] responsabil de anchetă, definește obiectul și întinderea acesteia și impune funcționarilor care sunt însărcinați cu aceasta să stabilească responsabilitățile în materie pe baza faptelor și a împrejurărilor specifice, inclusiv, dacă este cazul, în vederea stabilirii răspunderii individuale a funcționarilor vizați [de anchetă].

(4) De îndată ce în cadrul unei anchete administrative reiese că există posibilitatea implicării personale a unui funcționar într-un caz, acest fapt este adus la cunoștința persoanei respective, cu condiția ca acest lucru să nu aducă atingere bunei desfășurări a anchetei. În orice caz, la încheierea anchetei nu pot fi formulate concluzii cu privire la un anumit funcționar fără ca acestuia să i se fi oferit posibilitatea de a-și exprima opinia cu privire la toate faptele care îl privesc. În concluziile anchetei se va face referire la această opinie. […]

(5) IDOC prezintă un raport de anchetă [d]irectorului general al personalului și administrației […]. Acest raport prezintă faptele și împrejurările în cauză; acesta stabilește dacă au fost respectate normele și procedurile aplicabile situației și determină eventualele responsabilități individuale, ținând seama de circumstanțele agravante sau atenuante. La raport se anexează copiile tuturor înscrisurilor pertinente și ale proceselor-verbale ale audierilor.

(6) Directorul general al personalului și administrației îi aduce la cunoștință [funcționarului în cauză] încheierea anchetei și îi comunică concluziile raportului de anchetă și la cererea acestuia toate documentele care au legătură directă cu acuzațiile formulate împotriva sa, sub rezerva protejării intereselor legitime ale terților.

(7) După primirea unui raport de anchetă al OLAF, [d]irectorul general al personalului și administrației poate, dacă este cazul, fie să solicite OLAF completarea raportului, fie să decidă să

inițieze el însuși o anchetă administrativă, fie să inițieze de la bun început o procedură disciplinară, fie să claseze dosarul fără a da curs unei anchete disciplinare.”

12 Articolul 5 din DGA din 2004, intitulat „Audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut”, prevede:

„(1) Funcționarul audiat în temeiul articolului 3 din anexa IX la statut semnează procesul-verbal al audierii sale sau transmite comentariile și/sau remarcile sale în termen de 15 zile [calendaristice] de la primirea acestuia. În lipsa oricărei reacții în acest termen și cu excepția cazurilor de forță majoră, procesul-verbal se consideră aprobat.

(2) Dacă AIPN sau o persoană mandatată de ea în acest scop trebuie să aibă întrevederi cu anumite persoane în urma audierii prevăzute la articolul 3 din anexa IX la statut, funcționarul interesat primește, la cerere, o copie a proceselor-verbale semnate ale întrevederilor, cu condiția ca faptele care sunt menționate în acestea să aibă o legătură directă cu acuzațiile preliminare formulate împotriva funcționarului.”

Istoricul litigiului

13 Istoricul litigiului figurează la punctele 1-13 din hotărârea atacată și, în scopul prezentei proceduri, poate fi rezumat după cum urmează.

14 Recurenta, doamna Belén Bernaldo de Quirós, a fost angajată ca funcționar la Comisie la 1 ianuarie 1987. După ce a fost șef al Unității „Multilingvism”, aceasta a devenit, la 1 ianuarie 2013, șef al Unității „Biroul pentru stagii”, nou-creată și atașată Direcției „Tineret și sport” din cadrul Direcției Generale (DG) Educație și cultură, denumită în prezent „Educație, tineret, sport și cultură”.

15 La 6 februarie 2014, cinci administratori de dosare privind recrutarea stagiarilor care lucrează în unitatea recurentei au depus o plângere împotriva acesteia. Aceștia îi reproșau în special un comportament inacceptabil față de colaboratorii unității și nereguli în procedura de selecție a stagiarilor la Comisie.

16 La 26 martie 2014, autoritatea împuternicită să facă numiri (denumită în continuare „AIPN”) a Comisiei a mandatat IDOC să efectueze o anchetă administrativă privind recurenta. Mandatul conferit IDOC avea următorul cuprins:

„Această anchetă urmărește să stabilească în ce măsură [recurenta] ar fi adoptat un comportament necorespunzător față de anumiți membri ai unității sale și nu ar fi respectat procedurile de selecție a stagiarilor la Comisie.”

17 La 22 iunie 2015, IDOC a transmis AIPN raportul său de anchetă, în temeiul articolului 2 din anexa IX la statut. În acest raport, IDOC concluziona că recurenta era susceptibilă să fi săvârșit încălcări ale obligațiilor statutare. În special, IDOC considera, în primul rând, că „comportamentul [recurentei] față de doamna B.[, șef de unitate adjunct,] de la 1 ianuarie 2013 până la 31 mai 2013 [era] susceptibil să întrunească toate elementele constitutive ale hărțuirii morale”, în al doilea rând, că „comportamentul [recurentei] față de doamna C. în cursul reuniunii de unitate din 22 aprilie 2013 [era] susceptibil să constituie un comportament inadecvat în sensul articolului 12 din statut” și, în al treilea rând, că „[recurenta] modific[ase] sistemul de selecție a

candidaților la un stagiu într-un mod care nu permitea garantarea unui tratament egal și transparent al tuturor candidaților și [care fusese] susceptibil să fie perceput ca favorizând unii candidați în detrimentul altora. Având în vedere funcțiile și responsabilitățile [recurentei], inițiativa sa ar putea fi considerată o încălcare a articolului 21 din statut."

18 Ținând seama de raportul de anchetă al IDOC, directorul general al DG Resurse umane și securitate a decis, la aceeași dată de 22 iunie 2015, să acorde mandat IDOC pentru ca acesta să procedeze la audierea recurentei, în temeiul articolului 3 din anexa IX la statut. Prin scrisoarea din 12 august 2015, avocații recurentei au contestat această decizie a AIPN privind delegarea de atribuții către IDOC pentru a efectua această audiere. La 9 septembrie 2015, AIPN i-a confirmat recurentei că audierea sa urma să fie efectuată de doi membri ai IDOC și i-a răspuns că, potrivit unei practici constante și consacrate, putea autoriza IDOC să efectueze audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut în locul său, din moment ce IDOC îi prezenta ulterior procesul-verbal al audierii pentru ca aceasta să decidă cu privire la măsurile de luat în dosar. Prin scrisoarea din 16 septembrie 2015, avocații recurentei au depus la AIPN observații scrise în vederea audierii, în care și-au reiterat contestația. La 23 septembrie 2015, recurenta a fost audiată de IDOC în prezența avocaților săi.

19 La 6 octombrie 2015, IDOC a informat-o pe recurentă că a decis să admită cererile sale de audiere a unor martori suplimentari și a audiat patru persoane care erau membri ai Unității „Biroul de stagii" la data faptelor. Procesele-verbale ale acestor audieri au fost transmise recurentei, pentru eventuale comentarii, la 23 octombrie 2015. Avocatul recurentei a transmis comentarii prin scrisoarea din 5 noiembrie 2015.

20 La 22 decembrie 2015, AIPN a decis să inițieze procedura disciplinară în privința recurentei în fața comisiei de disciplină, având în vedere procesul-verbal al audierii sale în temeiul articolului 3 din anexa IX la statut și documentele care îl însoțesc.

21 În cadrul procedurii disciplinare derulate în fața comisiei de disciplină, avocații recurentei au depus observații scrise în fața acestei comisii, iar recurenta a fost audiată de aceasta din urmă la 5 octombrie 2016. Avizul motivat al comisiei de disciplină a fost emis la 26 ianuarie 2017. În acest aviz, comisia de disciplină a concluzionat că reclamanta a adus atingere demnității funcției sale, în sensul articolului 12 din statut. Această comisie a considerat totuși că ar fi inadecvat să propună impunerea unei sancțiuni disciplinare doar pentru constatarea, pe care a considerat-o în final limitată, a unei atingeri aduse demnității funcției și, în aceste condiții, a propus să nu se aplice recurentei o sancțiune disciplinară.

22 În urma audierii recurentei de către AIPN tripartită, compusă dintr-un grup de trei directori generali ai Comisiei, această AIPN tripartită a decis, la 6 iulie 2017, să adopte decizia în litigiu.

23 Recurenta a formulat o reclamație împotriva acestei decizii, în temeiul articolului 90 alineatul (2) din statut, care a fost respinsă de AIPN prin decizia din 31 ianuarie 2018.

Procedura în fața Tribunalului și hotărârea atacată

24 Prin cererea introductivă depusă la grefa Tribunalului la 30 aprilie 2018, recurenta a introdus o acțiune având ca obiect, pe de o parte, anularea deciziei în litigiu și, în măsura în care este necesar, a deciziei de respingere a reclamației pe care a formulat-o împotriva acestei decizii în litigiu, precum și, pe de altă parte, repararea prejudiciului pretins suferit ca urmare a acestor decizii.

25 În susținerea concluziilor sale în anulare, recurenta a invocat patru motive, întemeiate, primul, pe o încălcare a mandatului încredințat IDOC, al doilea, pe o aplicare a articolului 3 din anexa IX la statut contrară principiului respectării dreptului la apărare, al treilea, pe încălcarea principiului egalității armelor cu ocazia audierii prevăzute la articolul 22 din anexa IX la statut și, al patrulea, pe o încălcare a principiului proporționalității, pe o eroare de fapt, precum și pe o eroare vădită de apreciere în ceea ce privește sancțiunea disciplinară a mustrării.

26 Prin hotărârea atacată, Tribunalul a respins acțiunea în întregime ca nefondată.

Concluziile părților

27 Recurenta solicită Curții:

– anularea hotărârii atacate;

– admiterea concluziilor prezentate în primă instanță și

– obligarea Comisiei la plata cheltuielilor de judecată, inclusiv a celor efectuate în procedura în fața Tribunalului.

28 Comisia solicită Curții:

– respingerea recursului și

– obligarea recurentei la plata cheltuielilor de judecată.

Cu privire la recurs

29 În susținerea recursului formulat, recurenta invocă un motiv unic, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat că articolul 3 din anexa IX la statut și articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004, interpretate în lumina principiului respectării dreptului la apărare, în special a dreptului de a fi ascultat garantat la articolul 41 alineatul (2) litera (a) din Carta drepturilor fundamentale a Uniunii Europene (denumită în continuare „carta”), nu se opun ca AIPN să mandateze IDOC să efectueze audierea prevăzută la articolul 3. Acest motiv cuprinde două aspecte.

30 Prin intermediul primului aspect, recurenta susține că Tribunalul a încălcat articolul 3 din anexa IX la statut, precum și articolele 4 și 5 din DGA din 2004, interpretate în lumina articolului 41 alineatul (2) litera (a) din cartă. Prin intermediul celui de al doilea aspect, aceasta susține că Tribunalul a săvârșit o denaturare a faptelor.

Cu privire la primul aspect

Argumentația părților

31 În primul rând, recurenta arată că Tribunalul a interpretat în mod eronat, la punctele 81 și 82 din hotărârea atacată, articolul 3 din anexa IX la statut și articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004, considerând că aceste dispoziții nu impun ca audierea prevăzută la acest articol 3 să fie ținută în fața AIPN. În opinia sa, ar reieși în mod expres din dispozițiile menționate că revine acestei autorități în persoană sarcina de a audia funcționarul interesat înainte de a decide, dacă este cazul, să inițieze procedura disciplinară.

32 Potrivit recurentei, o astfel de formalitate are un caracter substanțial, în sensul articolului 263 al doilea paragraf TFUE, în măsura în care funcționarul interesat trebuie audiat de autoritatea însărcinată să inițieze, dacă este cazul, o anchetă disciplinară. În această privință, recurenta arată că raportul prezentat de AIPN comisiei de disciplină, adoptat în urma acestei audieri, nu ar urmări decât stabilirea faptelor, având în vedere în special rezultatele audierii menționate.

33 În al doilea rând, recurenta susține că motivarea Tribunalului, care figurează la punctele 81 și 82 din hotărârea atacată, este afectată de o eroare de drept în măsura în care Tribunalul a justificat în mod eronat nerespectarea unei dispoziții statutare, și anume articolul 3 din anexa IX la statut, prin norme interne, și anume DGA din 2004. Acestea din urmă ar avea o forță obligatorie inferioară statutului și, în consecință, nu pot institui în mod legal norme care derogă de la dispozițiile ierarhic superioare, precum principiile generale de drept sau dispozițiile statutului.

34 În al treilea rând, recurenta pretinde că motivarea Tribunalului, care figurează la punctele 81 și 82 din hotărârea atacată, conține o contradicție. Astfel, în timp ce, la punctul 81, Tribunalul ar fi admis că, în conformitate cu articolul 3 din anexa IX la statut și cu articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004, obligația AIPN de a audia funcționarul interesat presupune ca aceasta să primească comentariile acestuia din urmă cu privire la toate faptele în discuție înainte de a iniția, dacă este cazul, pe baza raportului de anchetă, o procedură disciplinară, Tribunalul ar fi indicat, la punctul 82, că aceste dispoziții nu impun ca audierea prevăzută la acest articolul 3 să fie ținută în fața AIPN.

35 În al patrulea rând, recurenta consideră că Tribunalul, la aceleași puncte 81 și 82 din hotărârea atacată, a încălcat Hotărârea Curții din 11 iulie 1968, Van Eick/Comisia (35/67, EU:C:1968:39). Din această hotărâre ar rezulta că, în cazul unei proceduri disciplinare, audierea obligatorie a persoanei interesate de către AIPN, astfel cum este prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut, constituie o normă de drept strictă. Prin urmare, în aplicarea acestei hotărâri, articolul 3 din anexa IX ar trebui interpretat în sensul că impune AIPN obligația de a proceda ea însăși la audierea funcționarului vizat înainte de a iniția, dacă este cazul, procedura disciplinară.

36 În al cincilea rând, recurenta susține că Tribunalul, la punctul 84 din hotărârea atacată, a adoptat o interpretare eronată a articolului 5 alineatul (2) din DGA din 2004 apreciind că această dispoziție autorizează AIPN să „mandateze o persoană, în speță IDOC, pentru a proceda la audierea anumitor persoane, inclusiv a persoanei interesate, în ceea ce privește audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut”. Astfel, dispoziția menționată nu ar prevedea posibilitatea unei asemenea delegări a competențelor decât „în urma audierii” funcționarului vizat și numai în scopul interogării martorilor.

37 În orice caz, IDOC nu ar fi o „persoană”, astfel cum a arătat în mod eronat Tribunalul la punctul menționat, ci un organ însărcinat să efectueze, pe baza mandatului AIPN și în mod imparțial și independent, anchete administrative și să formuleze, la încheierea acestora, recomandări pentru AIPN.

38 În al șaselea și ultimul rând, recurenta reproșează Tribunalului că, prin faptul că a confirmat posibilitatea ca AIPN să mandateze IDOC pentru a efectua audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut, acesta a încălcat, la punctele 89 și 90 din hotărârea atacată, principiul respectării dreptului la apărare, din care fac parte printre altele dreptul de a fi ascultat și principiul contradictorialității. În special, Tribunalul ar fi statuat în mod eronat că funcționarul vizat poate în mod valabil, prin intermediul IDOC, să prezinte AIPN observațiile sale cu privire la ansamblul elementelor din dosar înainte ca aceasta să se pronunțe în temeiul articolului 3 din anexa IX la statut. Astfel, pe de o parte, această audiere nu ar putea fi ținută de un organ care a întocmit deja un raport de anchetă care propune angajarea răspunderii acestui funcționar și care, în acest scop, a colectat mărturii, în special cea a funcționarului respectiv. Pe de altă parte, dreptul de a fi ascultat ar presupune ca persoana interesată să aibă posibilitatea de a influența procesul decizional prin susținerea observațiilor sale în fața AIPN.

39 Potrivit Comisiei, argumentația recurentei ar trebui respinsă ca nefondată.

Aprecierea Curții

40 În ceea ce privește, în primul rând, argumentația recurentei potrivit căreia Tribunalul ar fi încălcat, la punctele 81 și 82 din hotărârea atacată, articolul 3 din anexa IX la statut și articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004, trebuie, *primo*, să se amintească faptul că prima dispoziție prevede că, „[p]e baza raportului de anchetă și după ce i-au fost comunicate funcționarului în cauză toate documentele aflate la dosar, precum și după audierea acestuia”, AIPN poate printre altele să decidă inițierea procedurii disciplinare. În ceea ce privește cea de a doua dispoziție, aceasta prevede că, „[d]e îndată ce în cadrul unei anchete administrative reiese că există posibilitatea implicării personale a unui funcționar într-un caz, acest fapt este adus la cunoștința persoanei respective, cu condiția ca acest lucru să nu aducă atingere bunei desfășurări a anchetei”, că „[î]n orice caz, la încheierea anchetei nu pot fi formulate concluzii cu privire la un anumit funcționar fără ca acestuia să i se fi oferit posibilitatea de a-și exprima opinia cu privire la toate faptele care îl privesc” și că „[î]n concluziile anchetei se va face referire la această opinie”.

41 Contrar celor susținute de recurentă, din modul de redactare a acestor dispoziții nu rezultă că revine AIPN „în persoană” sarcina de a audia funcționarul interesat înainte de a decide, dacă este cazul, să inițieze procedura disciplinară.

42 *Secundo*, din contextul în care se înscrie articolul 3 din anexa IX la statut reiese că această dispoziție pune în aplicare principiul enunțat la articolul 1 alineatul (1) din această anexă, dispoziție care este aplicabilă anchetelor administrative efectuate de AIPN prin articolul 2 alineatul (1) din anexa menționată și ai cărei termeni sunt în esență reluați la articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004, potrivit căruia la încheierea anchetei nu pot fi formulate concluzii cu privire la un anumit funcționar fără ca acestuia să i se fi oferit posibilitatea de a-și exprima opinia cu privire la faptele care îl privesc.

43 Rezultă că obligația de a audia funcționarul în cauză, prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut și la articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004, urmărește să îi permită acestuia să își prezinte în mod util punctul de vedere cu privire la stabilirea faptelor efectuată în cadrul anchetei administrative înainte ca AIPN să adopte, pe baza raportului de anchetă, o decizie privind inițierea eventuală a unei proceduri disciplinare.

44 Or, acest obiectiv poate fi atins și atunci când funcționarul interesat este audiat de IDOC, mandatat în acest scop de AIPN, iar nu de AIPN în mod direct.

45 În această privință, trebuie amintit, astfel cum a procedat Tribunalul la punctul 85 din hotărârea atacată, că, în conformitate cu articolul 2 alineatele (1) și (3) din DGA din 2004, IDOC efectuează anchetele administrative menite să stabilească faptele și desfășoară procedurile disciplinare pentru AIPN. Or, tocmai în cadrul acestei misiuni de asistență a AIPN, încredințată IDOC prin DGA din 2004, acesta din urmă este în măsură să primească mandat din partea AIPN pentru a proceda, în numele și pe seama acesteia din urmă, la audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut.

46 În aceste condiții, deși IDOC poate proceda la audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut în cadrul cercetării faptelor, AIPN rămâne obligată să ia în considerare observațiile formulate de funcționarul interesat în cursul acestei audieri pentru a fi în măsură să adopte, pe baza raportului de anchetă, o decizie informată cu privire la inițierea eventuală a unei proceduri disciplinare.

47 Astfel, după cum a arătat Tribunalul la punctul 85 din hotărârea atacată, chiar și atunci când IDOC este mandatat de AIPN să procedeze la audierea menționată, nu este de competența sa să decidă cu privire la măsurile care trebuie luate în urma anchetei administrative pe care a efectuat-o, din moment ce adoptarea unei decizii cu privire la eventuala inițiere a unei proceduri disciplinare, după audierea funcționarului interesat, revine exclusiv AIPN.

48 Din considerațiile care precedă rezultă că articolul 3 din anexa IX la statut coroborat cu articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004 trebuie interpretat în sensul că nu se opune ca funcționarul vizat de ancheta administrativă să fie audiat nu de AIPN în mod direct, ci de IDOC, mandatat în acest scop. Argumentația recurentei întemeiată pe faptul că audierea de către AIPN ar constitui o formalitate substanțială, în sensul articolului 263 TFUE, este, prin urmare, nefondată.

49 În consecință, prin faptul că a apreciat, la punctul 82 din hotărârea atacată, că articolul 3 din anexa IX la statut și articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004 nu impun ca audierea prevăzută la acest articol 3 să fie ținută în fața AIPN, Tribunalul nu a încălcat aceste dispoziții.

50 În al doilea rând, nu se poate considera că punctele 81 și 82 din această hotărâre sunt afectate de o motivare contradictorie. Astfel, după cum rezultă din cuprinsul punctului 46 din prezenta hotărâre, deși IDOC poate proceda la audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut, AIPN trebuie, în orice caz, să ia în considerare observațiile persoanei interesate înainte de a adopta, pe baza raportului de anchetă, o decizie privind inițierea eventuală a unei proceduri disciplinare.

51 În al treilea rând, trebuie respinsă ca nefondată argumentația recurentei potrivit căreia Tribunalul ar fi justificat în mod eronat nerespectarea unei dispoziții statutare prin norme interne care derogă de la această dispoziție. Astfel, este suficient să se arate că din considerațiile prezentate la punctele 41-48 din prezenta hotărâre rezultă că articolul 4 alineatul (4) din DGA din 2004 nu derogă de la articolul 3 din anexa IX la statut.

52 În ceea ce privește, în al patrulea rând, argumentația recurentei potrivit căreia interpretarea Tribunalului, cuprinsă la punctele 81 și 82 din hotărârea atacată, a articolului 3 din anexa IX la statut și a articolului 4 alineatul (4) din DGA din 2004 ar încălca jurisprudența care rezultă din Hotărârea din 11 iulie 1968, Van Eick/Comisia (35/67, EU:C:1968:39), trebuie amintit că, în această hotărâre, Curtea a considerat că obligația de a audia funcționarul în cadrul unei proceduri disciplinare, astfel cum este prevăzută la articolul 7 al treilea paragraf din anexa IX la statut, în versiunea atunci în vigoare (denumit în continuare „vechiul statut”), constituia o normă de drept strictă care trebuia interpretată, în principiu, ca impunând acestei entități obligația de a proceda ea însăși la audierea persoanei interesate.

53 Curtea a precizat de asemenea, în această hotărâre, că numai cu respectarea acestui principiu și în condiții care asigură apărarea drepturilor persoanelor interesate AIPN putea, pentru motive legate de buna funcționare a serviciilor, să încredințeze unuia sau mai multor membri ai săi misiunea de a audia funcționarul în cauză.

54 Or, pe de o parte, este necesar să se arate că articolul 7 al treilea paragraf din anexa IX la vechiul statut corespunde articolului 22 din anexa IX la statut, iar nu articolului 3 din această din urmă anexă.

55 Pe de altă parte, reiese din Hotărârea din 11 iulie 1968, Van Eick/Comisia (35/67, EU:C:1968:39), că Curtea a constatat caracterul strict al articolului 7 al treilea paragraf din anexa IX la vechiul statut în special din cauza gravității sancțiunilor la care poate conduce procedura disciplinară vizată de această anexă.

56 În această privință, trebuie amintit că o procedură disciplinară cuprinde două faze distincte, prima constituită din ancheta administrativă cu probe în acuzare și în apărare, inițiată printr-o decizie a AIPN și încheiată, după ce persoana interesată a fost audiată cu privire la faptele care îi sunt reproșate, printr-un raport de anchetă, iar a doua constituită din procedura disciplinară propriu-zisă, inițiată de AIPN pe baza raportului de anchetă menționat și care presupune ca funcționarul să fie audiat înainte ca o sancțiune să fie adoptată de aceasta în privința sa (a se vedea în acest sens Ordonanța din 22 ianuarie 2019, Kerstens/Comisia, C-577/18 P, nepublicată, EU:C:2019:129, punctul 26).

57 După cum a arătat Tribunalul la punctul 81 din hotărârea atacată, audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut se înscrie în prima dintre aceste faze, care privește stabilirea faptelor în vederea inițierii eventuale a celei de a doua faze, și anume faza disciplinară propriu-zisă.

58 Or, spre deosebire de faza disciplinară propriu-zisă, care cuprinde în special audierea prevăzută la articolul 22 din această anexă, prima fază nu conduce la adoptarea unei sancțiuni disciplinare, ci la eventuala decizie a AIPN de a iniția faza disciplinară menționată. În plus, această decizie nu aduce atingere poziției pe care AIPN o va adopta la finalul acestei a doua faze.

59 Rezultă din ceea ce precedă că jurisprudența rezultată din Hotărârea din 11 iulie 1968, Van Eick/Comisia (35/67, EU:C:1968:39), astfel cum este menționată la punctele 52 și 53 din prezenta hotărâre, nu poate fi transpusă în speță, care privește faza de anchetă a procedurii disciplinare. Prin urmare, argumentația recurentei potrivit căreia Tribunalul ar fi încălcat jurisprudența menționată trebuie respinsă ca nefondată.

60 În al cincilea rând, în ceea ce privește argumentația reclamantei potrivit căreia Tribunalul, confirmând posibilitatea AIPN de a mandata IDOC pentru a efectua audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut, a încălcat, la punctele 89 și 90 din hotărârea atacată, principiul respectării dreptului la apărare, în special dreptul de a fi ascultat și principiul contradictorialității, trebuie amintit, după cum a procedat Tribunalul la punctul 77 din această hotărâre, că respectarea dreptului la apărare, din care dreptul de a fi ascultat face parte integrantă, constituie un principiu fundamental al dreptului Uniunii care se aplică oricărei persoane și trebuie garantat în toate procedurile susceptibile să conducă la un act care lezează (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 iunie 2020, Comisia/RQ, C-831/18 P, EU:C:2020:481, punctul 67 și jurisprudența citată).

61 După cum a arătat Tribunalul la punctul 78 din hotărârea atacată, articolul 41 din cartă, care garantează dreptul la o bună administrare, precizează la alineatul (2) litera (a) prima liniuță că acest drept include dreptul oricărei persoane de a fi ascultată înainte de luarea oricărei măsuri individuale care ar putea să îi aducă atingere.

62 Astfel, în particular, dreptul de a fi ascultat garantează oricărei persoane posibilitatea de a-și exprima în mod util și efectiv punctul de vedere în cursul procedurii administrative și înainte de adoptarea oricărei decizii susceptibile să îi afecteze în mod defavorabil interesele (a se vedea Hotărârea din 25 iunie 2020, HF/Parlamentul, C-570/18 P, EU:C:2020:490, punctul 58 și jurisprudența citată).

63 În plus, trebuie să se considere, după cum a arătat Tribunalul la punctul 79 din hotărârea atacată, că respectarea dreptului la apărare, care are drept corolar principiul contradictorialității, impune ca funcționarul în privința căruia o instituție a Uniunii a inițiat o procedură administrativă să fi avut posibilitatea, în cursul acestei proceduri, să își susțină în mod util punctul de vedere cu privire la realitatea și la pertinența faptelor, a circumstanțelor invocate și a documentelor pe care această instituție intenționează să le utilizeze împotriva sa în susținerea acuzației sale referitoare la existența unei încălcări a dispozițiilor din statut.

64 Rezultă din ceea ce precedă că dreptul de a fi ascultat urmărește un dublu obiectiv. Pe de o parte, acesta servește la instrumentarea dosarului și la stabilirea situației de fapt cât mai precis și corect posibil și, pe de altă parte, permite asigurarea unei protecții efective a persoanei interesate (Hotărârea din 4 iunie 2020, SEAE/De Loecker, C-187/19 P, EU:C:2020:444, punctul 69).

65 În lumina considerațiilor care precedă trebuie să se verifice dacă Tribunalul a încălcat dreptul de a fi ascultat și principiul contradictorialității atunci când a considerat, pe de o parte, la punctul 89 din hotărârea atacată, că faptul că audierea în cauză a fost efectuată de IDOC nu înseamnă că recurentei nu i s-a dat posibilitatea de a-și prezenta în mod util punctul de vedere la AIPN cu privire la realitatea și la pertinența faptelor, a circumstanțelor invocate și a documentelor care fac obiectul dosarului disciplinar care o privește și cu privire la care AIPN era obligată să ia o decizie potrivit articolului 3 din anexa IX la statut și, pe de altă parte, la punctul 90 din această hotărâre, că recurenta a avut posibilitatea de a se exprima înainte de adoptarea deciziei de a iniția procedura disciplinară, în conformitate cu acest articol 3.

66 În această privință, în primul rând, nu se contestă, astfel cum a constatat Tribunalul la punctul 89 din hotărârea atacată, că recurenta, însoțită de avocatul său, a avut nu numai posibilitatea de a prezenta observații și de a se asigura de transcrierea lor corectă în procesul-verbal al audierii în cauză, conform articolului 5 din DGA din 2004, ci a putut de asemenea să adreseze observații cu privire la procesul-verbal al audierii sale pentru a face cunoscută AIPN poziția sa cu privire la acest

aspect. De asemenea, procesele-verbale de audiere a martorilor audiați ulterior reclamantei i-au fost transmise pentru a-i permite să își comunice eventualele observații, ceea ce aceasta chiar a făcut prin scrisoarea din 5 noiembrie 2015.

67 În plus, este de asemenea cert, după cum a precizat Tribunalul la punctul 90 din hotărârea atacată, că, prin scrisorile din 12 august și din 16 septembrie 2015, recurenta a adresat AIPN observațiile sale scrise în vederea audierii sale din 23 septembrie 2015, în care contesta în special mandatul încredințat IDOC de către AIPN pentru efectuarea acestei audieri, precum și pretinsele nereguli săvârșite de IDOC în desfășurarea anchetei.

68 În aceste condiții, trebuie să se constate că recurenta a putut, conform articolului 3 din anexa IX la statut, să își exprime în mod util și efectiv punctul de vedere înainte de adoptarea deciziei AIPN de a iniția procedura disciplinară.

69 Prin urmare, astfel cum a arătat Tribunalul la punctul 90 din hotărârea atacată, recurenta nu poate pretinde că nu a putut invoca în fața IDOC anumite elemente referitoare în special la pretinse neregularități care afectează ancheta administrativă, pe care ar fi putut să le invoce în fața AIPN.

70 În consecință, nu se poate reproșa Tribunalului că a încălcat, la punctele 89 și 90 din hotărârea atacată, dreptul la apărare al recurentei, în special dreptul său de a fi ascultată în cursul fazei de anchetă a procedurii disciplinare.

71 În al șaselea rând, în ceea ce privește argumentația recurentei potrivit căreia Tribunalul, la punctul 84 din hotărârea atacată, a adoptat o interpretare eronată a articolului 5 alineatul (2) din DGA din 2004, în măsura în care a apreciat că din această dispoziție reieșea că AIPN avea „posibilitatea de a mandata o persoană, în speță IDOC, pentru a proceda la audierea anumitor persoane, inclusiv a persoanei interesate, în ceea ce privește audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut”, trebuie amintit că, potrivit acestui articol 5 alineatul (2), „[d]acă AIPN sau o persoană mandatată de ea în acest scop trebuie să aibă întrevederi cu anumite persoane în urma audierii prevăzute la articolul 3 din anexa IX la statut, funcționarul interesat primește, la cerere, o copie a proceselor-verbale semnate ale întrevederilor, cu condiția ca faptele care sunt menționate în acestea să aibă o legătură directă cu acuzațiile preliminare formulate împotriva funcționarului”.

72 Astfel, din modul de redactare a articolului 5 alineatul (2) menționat reiese că această dispoziție privește numai întrevederile care au loc, dacă este cazul, cu alte persoane decât funcționarul vizat de procedura disciplinară, în urma audierii prevăzute la articolul 3 din anexa IX la statut.

73 Rezultă din aceasta că Tribunalul a săvârșit o eroare de drept atunci când a statuat, la punctul 84 din hotărârea atacată, că din articolul 5 alineatul (2) din DGA din 2004 reieșea că AIPN avea posibilitatea de a mandata IDOC „pentru a proceda la audierea anumitor persoane, inclusiv a persoanei interesate, în ceea ce privește audierea prevăzută la articolul 3 din anexa IX la statut”.

74 Reiese totuși din jurisprudența Curții că o eroare de drept săvârșită de Tribunal nu este de natură să invalideze hotărârea atacată dacă dispozitivul acesteia apare ca fiind întemeiat pentru alte motive de drept (Hotărârea din 17 decembrie 2020, BP/FRA, C-601/19 P, nepublicată, EU:C:2020:1048, punctul 49 și jurisprudența citată).

75 Or, dispozitivul hotărârii atacate, în măsura în care prin acesta se respinge acțiunea recurentei, este fondat. Astfel, reiese, în primul rând, din cuprinsul punctului 48 din prezenta hotărâre că Tribunalul a statuat în mod întemeiat că nici articolul 3 din anexa IX la statut, nici articolul 4

alineatul (4) din DGA din 2004 nu impun ca audierea prevăzută la acest articol 3 să fie ținută în fața AIPN. În al doilea rând, așa cum reiese din cuprinsul punctelor 65-70 din prezenta hotărâre, Tribunalul a apreciat fără a săvârși o eroare de drept că faptul că audierea prevăzută la articolul 3 menționat nu a fost efectuată de AIPN însăși, ci de IDOC, mandatat în acest scop, nu a fost de natură să aducă atingere dreptului la apărare al recurentei, în special dreptului său de a fi ascultată.

76 Rezultă din cele de mai sus că eroarea de drept săvârșită de Tribunal, așa cum a fost constatată la punctul 73 din prezenta hotărâre, nu este de natură să invalideze hotărârea atacată întrucât dispozitivul ei, în măsura în care prin acesta s-a respins acțiunea recurentei, este fondat pentru alte motive de drept. Prin urmare, argumentația recurentei potrivit căreia Tribunalul a încălcat articolul 5 alineatul (2) din DGA din 2004 trebuie respinsă ca inoperantă.

77 Așadar, primul aspect al motivului unic trebuie înlăturat ca nefondat.

Cu privire la al doilea aspect

Argumentația părților

78 Recurenta susține că Tribunalul a săvârșit o denaturare a faptelor atunci când a considerat, la punctul 91 din hotărârea atacată, că, în orice caz, afirmația sa potrivit căreia decizia adoptată în temeiul articolului 3 din anexa IX la statut ar fi fost diferită dacă ar fi fost audiată direct de AIPN era pur ipotetică. Potrivit recurentei, o audiere în fața AIPN ar fi putut influența procesul decizional.

79 Comisia solicită respingerea acestei argumentații ca nefondată.

Aprecierea Curții

80 În ceea ce privește al doilea aspect al motivului unic, întemeiat pe faptul că Tribunalul ar fi săvârșit, la punctul 91 din hotărârea atacată, o denaturare a faptelor, trebuie amintit că argumentele îndreptate împotriva unui motiv neesențial al unei decizii a Tribunalului nu pot determina anularea acestei decizii și sunt, așadar, inoperante (Hotărârea din 25 iunie 2020, Schneider/EUIPO, C-116/19 P, nepublicată, EU:C:2020:501, punctul 76 și jurisprudența citată).

81 Or, după cum reiese din utilizarea, la respectivul punct 91, a termenilor „în orice caz”, acest al doilea aspect vizează un motiv neesențial dezvoltat de Tribunal. Astfel, la punctul 91 menționat, Tribunalul a statuat că, pentru ca o încălcare a dreptului la apărare să determine anularea deciziei adoptate de AIPN în temeiul articolului 3 din anexa IX la statut, este necesar ca această încălcare să fi putut avea o incidență asupra conținutului acesteia, înainte de a se considera că recurenta nu a demonstrat că, dacă ar fi fost audiată direct de AIPN, ar fi putut furniza alte elemente decât cele aduse deja la cunoștința acesteia din urmă și că, în acest mod, conținutul deciziei acestei autorități ar fi putut să fie diferit.

82 Prin urmare, la punctul 91 din hotărârea atacată, Tribunalul s-a pronunțat cu privire la consecințele unei eventuale încălcări a dreptului la apărare. Or, Tribunalul era îndreptățit, așa cum rezultă din cuprinsul punctului 75 din prezenta hotărâre, să statueze că o asemenea încălcare nu a avut loc în speță. În aceste condiții, al doilea aspect trebuie respins ca inoperant.

83 Din ansamblul considerațiilor care precedă rezultă că motivul unic de recurs trebuie respins ca fiind în parte nefondat și în parte inoperant. În consecință, recursul trebuie să fie respins în întregime.

Cu privire la cheltuielile de judecată

84 Potrivit articolului 138 alineatul (1) din Regulamentul de procedură, aplicabil procedurii de recurs în temeiul articolului 184 alineatul (1) din acest regulament, partea care cade în pretenții este obligată, la cerere, la plata cheltuielilor de judecată. Întrucât recurenta a căzut în pretenții, se impune obligarea acesteia la plata cheltuielilor de judecată, conform concluziilor Comisiei.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a doua) declară și hotărăște:

1) Respinge recursul.

2) O obligă pe doamna Belén Bernaldo de Quirós la plata cheltuielilor de judecată.

Semnături